

mag. Dušana
Findeisen
Logos – skupina
samostojnih
izobraževalcev

NEZNOSNA LAHKOTNOST NOVE TEHNOLOGIJE UČENJA

Usposobljenost za samostojno učenje v družbi osebne svobode in tveganja

Osvobojeni človek se počuti nelagodno in izgubljeno, kajti »za svobodo ga niso vzgajali«, pravi Paul Tournier v svojem delu *Učimo se starati*. Ravno nasprotno, storili so vse, da bi ga odvrnili od svobode in samostojnega odločanja.

Podoba je, da imamo to neznosnost svobode neprestano v mislih, ko govorimo o sprememjenih družbenih razmerah bivanja. Zvečine sicer mislimo, da ima med vsemi sodobnimi družbenimi spremembami, ki povzročajo v človeku nelagodnost, največji vpliv brezposelnost. Tega ni moč zanikati! Načeloma pa se človek počuti izvržen iz ravnovesja vsakokrat, ko iz družbe stalnic, v kateri je marsikaj določeno, iz družbe z začrtano prihodnostjo raste družba osebne svobode in tveganja, pa čeprav morda takšna družba vodi v večjo blaginjo.¹

Pri učenju
uporabljajmo vseh
pet čutil.

UČENJE VSE ŽIVLJENJE JE PREDVSEM SVOBODNO IN SAMOSTOJNO

V svobodi negotovega sveta se tako srečujemo z več informacijami, pa tudi z večjimi in bolj razprostranjenimi možnostmi, med katerimi se samostojno odločamo. Zmeraj in povsod, tudi takrat, ko se učimo. Prav dobro pa vemo, kako se počutimo, preden

sprejmemo odločitev. Včasih bližina odločitve zelo pritiska na nas in nas dela nemočne. Če smo povrh bili deležni še šolanja, ki nas je pripravljalo na delo in življenje tako, da so nam drugi povedali, kaj je in kaj ni prav, pa tudi, kako se moramo ali kako se smemo učiti, potem nam danes ob vseh novih tehnologijah, ki so nam na razpolago, ni lahko. Njihova številčnost in razprostranjenost nas naravnost sili v odločanje in izbiro.

Tako se tudi učenje razširja na vse življenje in znenada ni več prednost zgolj nekaterih. Težko pa bi seveda pričakovali, da nam bo pri tem vse življenje v oporo učitelj ali mentor. V učenci se družbi,² ki jo želimo razvijati, je in bo učenje predvsem samostojno. Še več, postalo bo njeno bistvo. V takšni družbi razmišljamo predvsem o tem: zakaj, kje, kako pa tudi česa se bomo učili. Vir našega učenja ne bodo več zgolj besedila. Uporabiti bomo morali vse čute, da bomo besedila ponotranjili skupaj z grafičnimi zapisi, sliko, tonom in jih dobro povezali med seboj.³ To pa seveda pomeni tudi, da moramo razviti usposobljenost za učenje z mediji.⁴

Tako se usposobljenost za učenje z mediji uvršča med ključne usposobljenosti. To je, da medije znamo upravljati in jih uporabljati, da znamo z njihovo pomočjo pridobivati nove usposobljenosti, da se znamo samobladovati. To pomeni tudi, da znamo izbrati za nas prave vsebine, da se naučimo razvozlati njihov pomen, da znamo ugotovi-

ti, koliko so posamezne vsebine kakovostne, dobre in primerne za naše učenje. Za pridobivanje novega znanja je tedaj nujno zagotoviti primerne tehnološke možnosti.

UČENJE TUJIH JEZIKOV V DVOJICAH

Možnosti, ki jih odpira interaktivno učenje na internetu, so različne. Ena teh je npr. učenje tujih jezikov v dvojicah. Gre za dvojice, v katerih sta dva domača govorca različnih narodnosti in kulturnih zaledij. Ko vsaj malo obvladata sistem jezika drugega, se pričneta pogovarjati in si dopisovati. Nekaj podobnega poznamo v tradicionalnem jezikovnem izobraževanju. Gre za dopisovalno metodo Maria Rinvolloucrija, pri kateri študent piše pisma mentorju, ta pa v odgovorih preoblikuje študentove povedi. Učenje jezika v dvojici po internetu gre dlje, saj postavlja obe osebi v hkratno vlogo mentorja in študenta. Še več, pri tem gre za pogovor le dveh oseb, kar je sicer pri učenju jezikov zelo redko. Obe osebi lahko brez težav zaprosita druga drugo za pomoč. Zakonitosti sporazumevanja tudi silijo oba partnerja v dvojici, da se prilagodita sposobnostim razumevanja drugega in da izmenjujeta znanja. Gre za povsem naraven proces, v katerem se partnerja v dvojici pogovarjata o rečeh, ki ju zanimajo, in tako ni nenavadno, da se kmalu sproži pravo učenje, takšno, pri katerem je moč tuji jezik s pomočjo živih izkušenj ponotranjiti. Partnerja tudi sama usmerjata svoje učenja. Pridobita si spretnosti v povezavi s samostojnim učenjem, sporazumevanjem med kulturami in razumevanje drugačnih kulturnih pojmov in koceptov. Razvijeta tudi spretnosti sodelovanja. V dvojici se tako učimo:

- iz izkušenskega sveta druge osebe in njene kulture,
- s pomočjo druge osebe in ob njenem razumevanju naših težav,

- s pomočjo tega, da druga oseba oblikuje oziroma preoblikuje naše misli,
- tako, da nas druga oseba popravlja.

Partnerja v dvojici lahko uporabimo tudi kot izvedenca, ki

- pomaga pri učenju,
- pisno pomaga,
- pomaga pri opravljanju nalog, ki se postavljajo dvojici,
- omogoča individualno delo ali delo ob medsebojnem svetovanju v dvojici.

Poleg tega je mogoče po internetu organizirati tudi forum tistih, ki se učijo, ali forum dvojic, kar je nedvomno nadaljnji vir učenja za vse udeležene.

KAJ SO NOVI MEDIJI IN KAKO SPREMINJAJO FORMALNO IZOBRAŽEVANJE

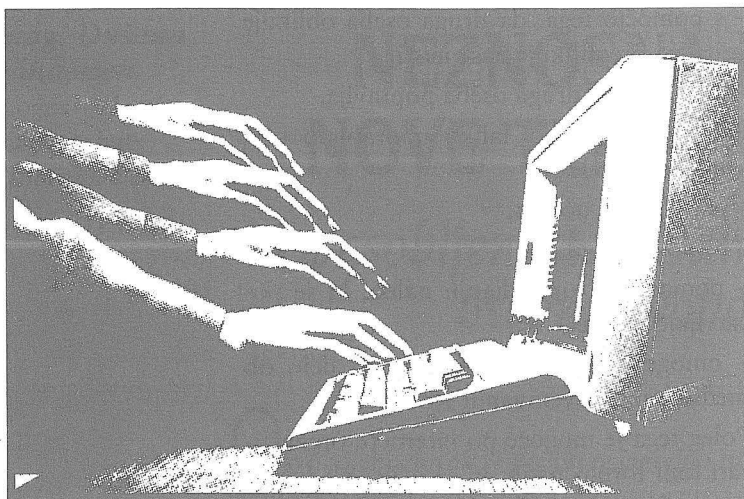
Novi mediji niso tisti, ki so nam dostopni danes, marveč tisti, ki jih bomo uporabljali jutri. Leta 1970 so bili tradicionalni mediji tehnologija, ki so jo poznali zgolj nekateri. Šlo je za osamljeno, od večine ljudi oddaljeno tehnologijo. Med tradicionalne medije se uvrščajo fotografija, radio, televizija, gramofonske plošče, filmi.

Od leta 1970 imamo medije: video kasete, video kulturo, ki vpliva na filmsko industrijo. Od leta 1980 dalje imamo digitalne medije: osebne računalnike in telefon. V Franciji se je razvil minitel, prva računalniška mreža s pomočjo telefona, ki jo uporabljajo telefonski naročniki za rezervacije, pridobivanje informacij in za stik z drugimi.

Od leta 1990 je vse digitalno. Potrošniki lahko kupujejo cederome ali zgoščenke. Imamo norme, ki omogočajo široko, razprostranjeno uporabo novih medijev.

Po letu 2000 bodo vsi mediji med seboj usklajeni.

*Internet - evolucija
ali revolucija v
učenju?*

Novi mediji lahko občutno preoblikujejo formalno izobraževanje odraslih. Predvsem zagotavljajo, da se znanje ne gosti na enem mestu v rokah učitelja ali posamezne ustanove, npr. univerze. Internet uvaja pretok informacij brez nepotrebne zamika, ki ga povzroča izdajanje učbenikov, učnih gradiv itn. Še posebej se to kaže pri študiju medicine, kjer pisna gradiva niso več povsem sodobna, ko so končno pripravljena za tisk. Na internetu oziroma na cederomu, ki ga pisec izdela, pa lahko besedilo in vse, kar ga spremlja, popravlja, dopolnjuje. Tako se študenti srečujejo z vsemi spreminjajočimi se in najnovejšimi dognanji. Dostop do znanja se demokratizira, s tem pa se drugače razporeja tudi družbena moč. Informacij ni več moč zaustaviti ali nadzorovati. Ljudje, ki jih zanima, kako skupno vprašanje ali imajo kak skupen življenjski problem, npr. aids, se povežejo med seboj: združijo se strokovnjaki, bolniki, svojci bolnikov. Vsakdo prispeva svoj vidik razumevanja vprašanja. Tako je slika vprašanja manj enostranska.

Interaktivno učenje po internetu omogoča tudi takojšen odgovor ali takojšen odziv na razmišljanja študentov. Ti odzivi lahko prihajajo od mentorja ali drugih, ki imajo znanje in se želijo vključiti. Odzivi so dostopni tudi vsem drugim študentom, in se iz njih

lahko učijo. Študenti, ki pripravljajo naloge, se ob tem naučijo strukturirati svoj prispevek in ga tudi vizualno in slušno oblikujejo. Znenada se zavedo, da ima vsak prispevek osnovne misli, ki jih je treba zagovarjati in ilustrirati, da ima svojo sestavo, svoj diskurz. Prispevki na internetu postanejo javni in tedaj že javnost nadzira študente in postavlja svoja tiha merila, ki se jim študent želi podrediti. Študent lahko že v času študija izdela cederom, namesto da odda nalogo na papirju in čaka na odgovor učitelja.

Novi mediji pa so tudi pomanjkljivi; informacije namreč lahko nekateri tudi slabo uporabijo ali celo zlorabijo. Seveda je dobro, da lahko objavljamo članke na internetu, kajti npr. objava v mednarodni medicinski reviji je za mnoge nedosegljiva. Internet odpira nekatere možnosti, hkrati pa tudi možnost, da drugi naše misli razglasijo za svoje, jih potvorijo, razvedenijo, jih preprodajo itd. Zaradi novih medijev študenti niso več »pripeti na učiteljeve ustnice«. Ker novi mediji vse drugače zadovoljujejo njihove čute, vse bolj pričakujejo, da bodo predavanja postala nekakšen medijski nastop ali »show«. Zvečine velja, da študenti kar 70 odstotkov znanja, ki si ga pridobijo na predavanjih, pozabijo že ob izstopu iz predavalnice. Nekateri študenti pa so vajeni »showa« in ta način njihovega zaznavanja je treba upoštevati. Prav lahko bo nekega dne Microsoft za posamezne teme, npr. za kakšno zgodovinsko temo, kot je tridesetle-

Vloga učitelja se pomika bolj k vlogi mentorja, ki študentu postane svetovalec. Svetuje vire učenja, učne strategije, pomaga postaviti cilje, organizirati izobraževanje, daje psihološko oporo itd. Vse manj pa je posrednik znanja. Zares postaja tisto, kar so že pred desetletji v francoščini imenovali »facilitateur de l'apprentissage«, nekdo, ki lajša učenje.

tna vojna, pridobil deset najboljših predavateljev na svetu, in ti bodo zlahka nadomestili živega predavatelja, ki izza katedre »razlaga snov«.

Z NOVIMI MEDIJI DO POVEZAVE MED GENERACIJAMI

Izjemno vlogo ima internet v sodelovanju generacij, starih in mladih. Tako mladi »udomačijo« starejše in nasprotno. Pot do tega so npr. učbeniki zgodovine, ki nastajajo na podlagi prispevkov starejših. Ti prispevajo svoj vidik o posameznih zgodovinskih dogodkih, ki so del njihovega časa. Tako zeneda dobimo podobo vojne skozi oči žrtve in ne oči generalov. Starejši prispevajo tudi fotografije, dnevnike, družinske arhive itd., ki jih je vse moč vplesti v besedila na internetu. K temu je moč dodati tudi glasbo njihovega obdobja. Takšen način učenja smo že pred desetletjem spoznavali v muzejih na t. i. interaktivnih razstavah, ki so nas preko več kanalov občutenja popeljale v svet npr. ob prelomu stoletja, ob potresu v Ljubljani itd. Na internetu se srečamo s kuhinjskimi recepti in spoznanji o družbenih obredih v povezavi s hrano, z načini nakupovanja hrane itn. Mladi se s starejšimi povezujejo po internetu, saj v teh negotovih časih potrebujejo starejše bolj kot doslej. Ob njih lahko zgradijo stabilnejše vrednote, ki jim bodo pomagale pri delovanju in obnašanju.

SKLEPNA BESEDA

V preteklosti smo se že velikokrat srečali z novimi mediji. Vsakokrat se je ob njih sprožil val navdušenja ali nezaupanja. Vse doslej so bili mediji dobri posredniki znanja in predstav, bili so v pomoč študentu, učitelju ali mentorju. Današnja tehnologija novih medijev pa prinaša nekaj povsem novega, povezavo med ljudmi, ki imajo različne vidike znanja. Ta demokratizacija znanja pri-

naša drugačna družbena razmerja in napoveduje resnično drugače organizirano družbo, v kateri bodo ljudje usposobljeni za samostojno učenje in v kateri bodo potrebovali dobro razvito kritično mišljenje. Tedaj pa se tudi vloga izobraževalcev povsem spremeni.

LITERATURA

Garnham, N.: *Capitalism and Communication: Global Culture and the Economics of Information*, Sage, London, 1990.

Kultur und Technik in 21 Jarhundert (ur. G. Kaiser, D. Matejovski in J. Fedrowitz), Frankfurt, 1993.

Popper, F.: *Art of the Electronic Age*, London, 1993.

Flores, F.: *Understanding Computers and Cognition: A New Foundation for Design*, Addison. Wesley Publishing, 1987.

¹ Največ depresivnih stanj so npr. zasledili v začetku bogatih sedemdesetih let, ko se je v zahodnih državah začela porajati družba osebne svobode, v kateri so se ljudje morali odločati med mnogimi možnostmi.

² Na konferenci ISCEA, Radovoljica, november 1998, je eden od udeležencev opozoril na to, da naj ne mislimo, da je učeča se družba sodoben pojav. Če družbe pred nami ne bi bile »učeče se družbe«, bi tudi mi danes znali manj. Vsekakor pa bi lahko rekli, da gre zdaj za družbo, ki se uči po drugačnih poteh. Ta drugačnost je nedvomno v uporabi novih medijev.

³ S tem v zvezi se odpira vprašanje predstavljenosti, za katero verjame, da je v učenju pomembna. Predstavljenost omogoči, da ustvarimo sestavine mentalne slike. Ob besedilu si v mislih rišemo slike, ton, vonjave, povezave s preteklimi izkušnjami. Z novimi tehnologijami je več takšnih sestavin določenih že v naprej. Ob tem se seveda spreminja tudi predstavljenost.

⁴ V našem prostoru mediji pomenijo predvsem javna občila. Ko zdaj govorimo o medijih, pa gre za razprostranjene, dostopne vire informacij in (interaktivnega) učenja.